

A DISZCIPLÍNA SZEREPE A FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉGGEL RENDELKEZŐK MUNKAERŐ-PIACI SIKERESSÉGÉBEN

THE ROLE OF DISCIPLINE IN THE LABOR MARKET SUCCESS OF GRADUATES

Kiss Zsuzsanna ^{1*}

¹ Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet, Gazdaságtudományi Kar, Debreceni Egyetem, Magyarország

---

Kulcsszavak:

foglalkoztathatóság
munkaerő-piaci sikeresség
konvertálhatóság
helyettesíthetőség
álláskeresési idő
kereset

Keywords:

employability
labor market success
convertibility
substitutability
job search time
earnings

Cikktörténet:

Beérkezett 2016. január 31.
Átdolgozva 2016. február 29.
Elfogadva 2016. március 31.

Összefoglalás

A tanulmány a munkaerő-piaci sikeresség három fontos mutatóját, az első álláskeresésre fordított időt, a nettó keresetet valamint a képzettség és a foglalkozás illeszkedését vizsgálja. A különböző szakterületek végzettjei között jelentős eltéréseket tapasztalunk e három területen. A Diplomás Pályakövetési Rendszer 2011-2012-es összevont adatbázisán végzett elemzések eredményei rámutatnak a 14 különböző tudományterületen végzett fiatal diplomáscsoport foglalkoztathatósága közötti hasonlóságokra és különbségekre.

Abstract

In this paper are three indicators of the labor market success analyzed, the first job search time, the net earnings, and the congruence among professional occupation and graduation. There are significant differences between disciplines in this area. The analysis is based on graduates follow up system (DPR 2011-2012), and highlights the similarities and differences of employability between the young graduates of 14 disciplines.

---

1. Bevezetés

A felsőoktatás és a munka világa közötti átmenet elemzése napjainkban egyre inkább előtérbe kerül. A frissdiplomások munkaerő-piaci helyzetének, sikerességének kérdésével különösen gyakran találkozhatunk. A foglalkoztathatóság, mint fogalom sokféle megközelítésben előfordul, egységes definíciója eddig nem született. A tanulmányban a foglalkoztathatóság – mint a munkaerő-piaci sikeresség szinonimája – annak valószínűségét jelenti, hogy az egyén elképzeléseinek megfelelő munkát talál, amit számos tényező befolyásol. Ezek a tényezők a következő csoportokba sorolhatók: foglalkoztatáspolitikai intézkedések, a képzés során elsajátított ismeretek, az iskolából a munka világába való átmenet körülményei, a munkakör által megkövetelt tudás(ok) típusa, az idő, a képességek, készségek, valamint a munkaerő-piaci lehetőségek [2].

Dajnoki (2013) kiemeli, hogy a fiatalok és a pályakezdők különösen a veszélyeztetett csoportok közé sorolhatók, könnyen munkanélküliek lehetnek. A fiatal, friss diplomával rendelkezők elhelyezkedési esélyei a legrosszabbak, az elbocsátási esélyeik azonban a legnagyobbak [1]. Polónyi (2007) szerint felsőfokú végzettség tömeges kibocsátásával párhuzamosan növekszik az inkongruens foglalkoztatás, hisz a gazdaság nem képes ennyi

---

* Tel.: +36 52 508 361;
E-mail cím: kiss.zsuzsanna@econ.unideb.hu

felsőfokú végzettségű munkavállalót a szakmájának és végzettségének megfelelő munkakörben foglalkoztatni [4].

Általánosságban elmondható, hogy a diplomával rendelkezők könnyebben tudnak elhelyezkedni, magasabb béreket realizálnak mint az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők. Vannak azonban olyan területek, ahol könnyebben megy az elhelyezkedés, és van ahol nehezebben [10]. A Műszaki és gazdaságtudományi terület végzettjei általában jobban teljesítenek, a sikerességi rangsor másik végén pedig a pedagógus, és bölcsész végzettségűek vannak [8].

A felsőoktatásban elsajátított tananyag sokfélesége miatt a túl konkrét, specializált tananyag egyes esetekben megkönnyíti a felsőoktatásban végzetek elhelyezkedését, bizonyos esetekben - amikor nem a szakmai főiránynak megfelelő munkakörrel van szó - a munkába állás esélyeit leszűkíti. A túl általános képzés pedig jelentősen megnehezíti a piacra lépést [5]. Nehéz megjósolni és eldönteni, hogy mire van és lesz szükség a munkaerőpiacon, hiszen ez állandóan változik. Kevés a biztos pont a jövőre nézve, annyi viszont bizonyos, hogy a nyelvtudásra illetve a számítógépek és a modern kommunikációs eszközök kezelésére még inkább szükség lesz, mint ma. A megfelelő szakmai kompetencia, csapatban való kiváló együttműködés, önállóság, megbízhatóság és referenciák pedig általános elvárásnak tekinthetők [6]. A munkaerő-piaci alkalmazkodóképesség egyik fejlesztési lehetősége, ha a képzésben figyelembe veszik és felhasználják a foglalkozások természetes konvertibilitásból származó különbségeket, illetve az egyes szakmacsoportokhoz tartozó munkakörök eltérő helyettesíthetőségét. Az egyes diplomás foglalkozások, foglalkozási csoportok eme két tulajdonságukat illetően legalább négy csoportba sorolhatók: könnyen helyettesíthető és jól konvertálható foglalkozások (például közigazgatási, gazdasági, pedagógiai); könnyen helyettesíthető, de kevésbé konvertálható foglalkozások (például könyvtáros, népművelő, újságíró); nehezen helyettesíthető, de jól konvertálható foglalkozások (például jogi, műszaki, mezőgazdasági); nehezen helyettesíthető és kevésbé konvertálható foglalkozások (például orvos, művész) [5].

A nemzetközi szakirodalomban a szakmai illeszkedést vizsgálók között Robst (2007) tanulmányában a szakmai illeszkedést befolyásoló tényezőket, valamint azok bérekre gyakorolt hatását vizsgálja. Multinomiális regressziós modelljébe 22 szakterület mellett demográfiai (kor, rassz, családi állapot), valamint a képzési szint (alap, mester, doktori, egyéb) változóit emelte be. Eredménye szerint azokon a szakterületeken, melyek általános készségekre alapulnak, kevésbé szoros, a szakmai készségekre épülő szakterületeken szorosabb illeszkedés figyelhető meg. A szakmai illeszkedés bérekre gyakorolt hatásáról azt állapítja meg, hogy a szorosabb illeszkedés magasabb béreket eredményez [7].

A Diplomás Pályakövetési Rendszer adatai szerint Magyarországon a frissdiplomások körében a szakképzettség és a foglalkozás illeszkedése 77%-ban megvalósul. Szoros illeszkedés az esetek 26%-ban van. A nem tanulmányaik szakterületén dolgozó, azaz pályaelhagyók aránya 16% [9].

Jelen tanulmány az egyes szakterületen diplomát szerzők béreit, álláskeresői idejét, valamint szakmai illeszkedését vizsgálja. Arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen hasonlóságok és különbségek fedezhetők fel a munkaerő-piaci sikeresség e három mutatóját tekintve a különböző képzési területek frissdiplomásai körében.

2. Adatok és módszer

Az Educatio Nonprofit Kft. rendelkezésre bocsátotta a DPR adatbázisait. Az elemzések elvégzése a DPR 2011-2012 összevont adatbázisán történt. A Diplomás Pályakövetési Rendszer 2011-es és 2012-es két kutatása a 2007 és 2011 között egy, három, illetve öt éve abszolutóriumot szerettek körére terjedt ki, beleértve a hagyományos egyetemi, főiskolai, az osztatlan és az alap- és mesterképzések végzettjeit. Az adatfelvételt a Diplomás Pályakövetési Rendszer országos programjában résztvevő felsőoktatási intézmények végezték. Az adatfelvételekből (önkéntes válaszadás révén) összeállt egyesített adatbázis elemszáma 45.323, így az átlagos válaszadási ráta 19,05 % [3].

A kutatási kérdések megválaszolása érdekében a szakterületek foglalkoztathatósági mutatói kerültek a vizsgálati fókuszba. Az első állás megtalálásáig eltelt időt hónapban, a nettó kereseteket

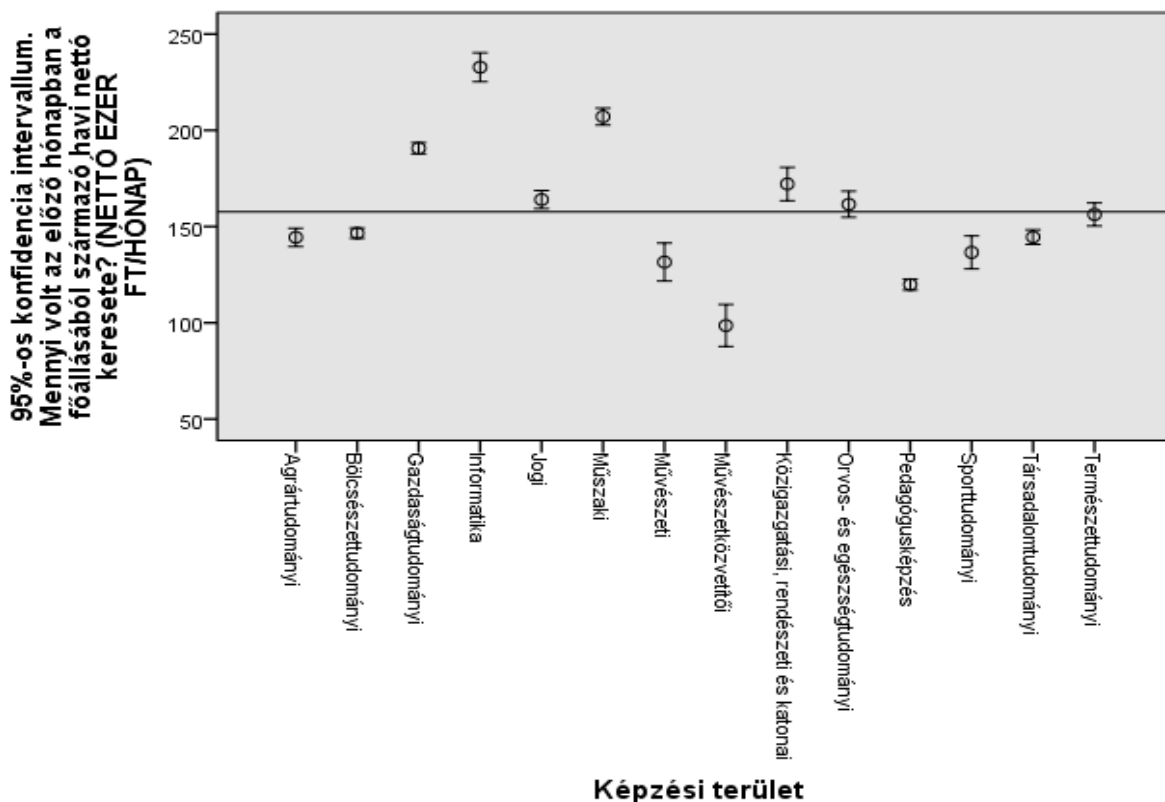
ezer forintban tartalmazza az adatbázis. A szakmai illeszkedés mérésére két lehetőség kínálkozik, az egyik a megszerzett ismeretek hasznosíthatóságának megítélése (a megkérdezett szubjektív véleménye alapján) ötfokú Likert-skálán mérve. Ez a megközelítés a megszerzett ismeretek munkapiaci konvertálhatóságát is mutatja. A másik lehetőség a munkakör által megkövetelt szakképzettségnek való megfelelés mérése (négyfokú skálán mérve, ahol az 1-es érték a csak a saját szakterületet, 2-es a saját vagy ahhoz kapcsolódót, 3-as a bármilyen, 4-es az egészen más szakterületű végzettséget jelenti). Ez a mérési mód egyúttal a szakmai helyettesíthetőség mércéje is. Az eredmények gráfokon mutatják meg az egyes szakterületeken a teljes minta átlagától való szignifikáns ($p=0,05$) eltéréseket.

3. Empirikus eredmények

A Diplomás Pályakövetési Rendszer 2011-2012 adatainak felhasználásával végzett elemzések rámutatnak a tizennégy tudományterület diplomásainak foglalkoztathatósági különbségeire.

3.1. Frissdiplomások keresete

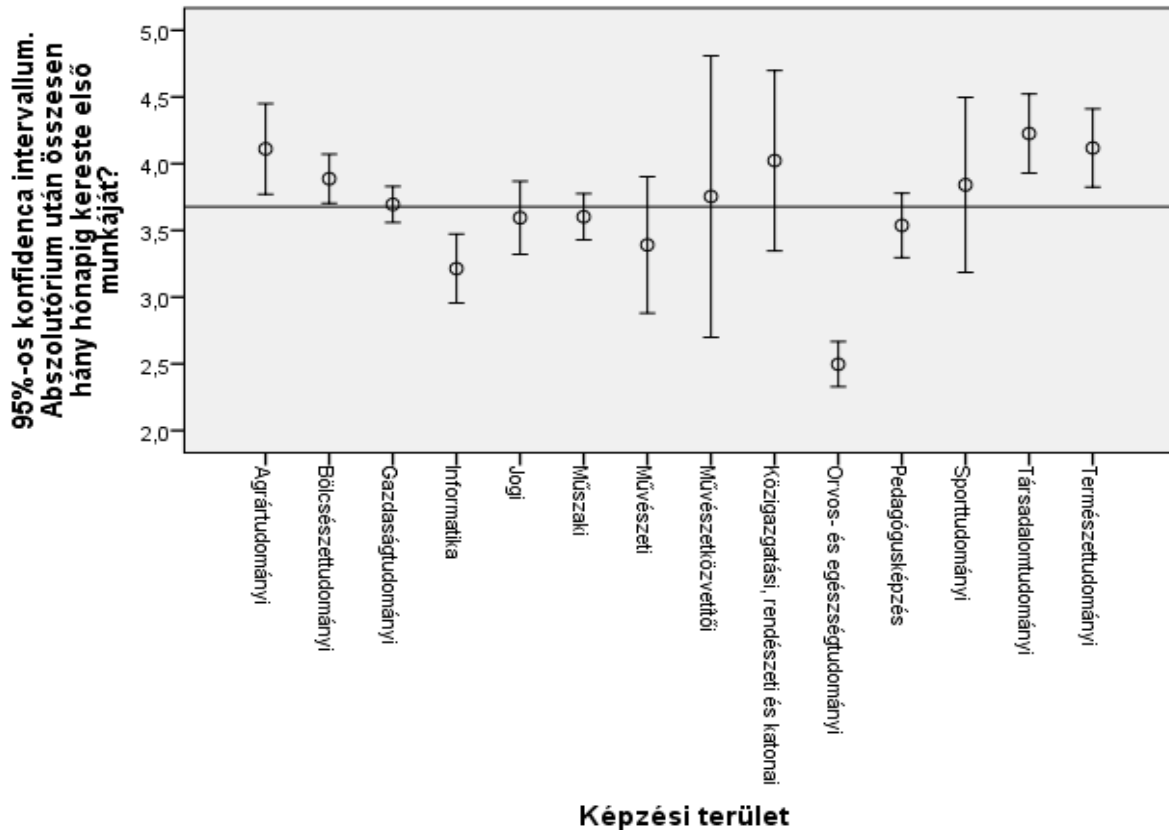
Az 1. ábra a keresetek alakulását mutatja az egyes szakterületeken a teljes minta átlagához képest. Az átlagbér nettó 157 623 Ft. Azokon a szakterületeken, ahol a teljes konfidencia intervallum az átlag vonala alatt vagy fölött van, elmondható, hogy szignifikánsan többet, vagy kevesebbet keresnek az átlagtól. Ez alapján a legjobban és legrosszabbul fizetett területek szakemberei között láthatóan nagy eltérések tapasztalhatók. A legmagasabb jövedelmet az informatikai területen diplomát szerzettek realizálják, őket követik a műszaki, gazdaságtudományi, közigazgatási és rendészeti, valamint a jogi terület diplomásai, mindannyian az átlagtól magasabb jövedelemmel. Az orvos- és egészség tudományi, valamint a természettudományi képzésben végzettek az átlag körüli bérsávban helyezkednek el. Az átlagtól alacsonyabb keresettel jellemezhető az agrár, bölcsész, művészeti és művészetközvetítői, a pedagógus, a sporttudományi, valamint a társadalomtudományi diplomával rendelkezők csoportja. Ez az eredmény egybecseng Varga (2013) következtetésével [8].

1. ábra. Frissdiplomások bére szakterületenként (az adatok forrása: DPR 2011-2012)

3.2. Frissdiplomások álláskeresői ideje

A 2. ábra az első álláskeresői idejét mutatja szakterületenként a minta átlagához képest. Az átlagos álláskeresői idő 3,677 hónap. Az agrár, bölcsész, társadalomtudományi és természettudományi szakmák végzettjei az átlagnál hosszabb idő alatt tudnak elhelyezkedni. A gazdaságtudományi, jogi, műszaki, művészeti és művészetközvetítói, közigazgatás és rendészeti, pedagógiai, valamint a sporttudományi szakokon diplomázók elhelyezkedésének gyorsasága az átlag közelében alakul. A legszerencsésebb helyzetben az elhelyezkedés gyorsasága szempontjából az informatika, valamint az orvos- és egészségtudományi képzésből kilépők vannak.

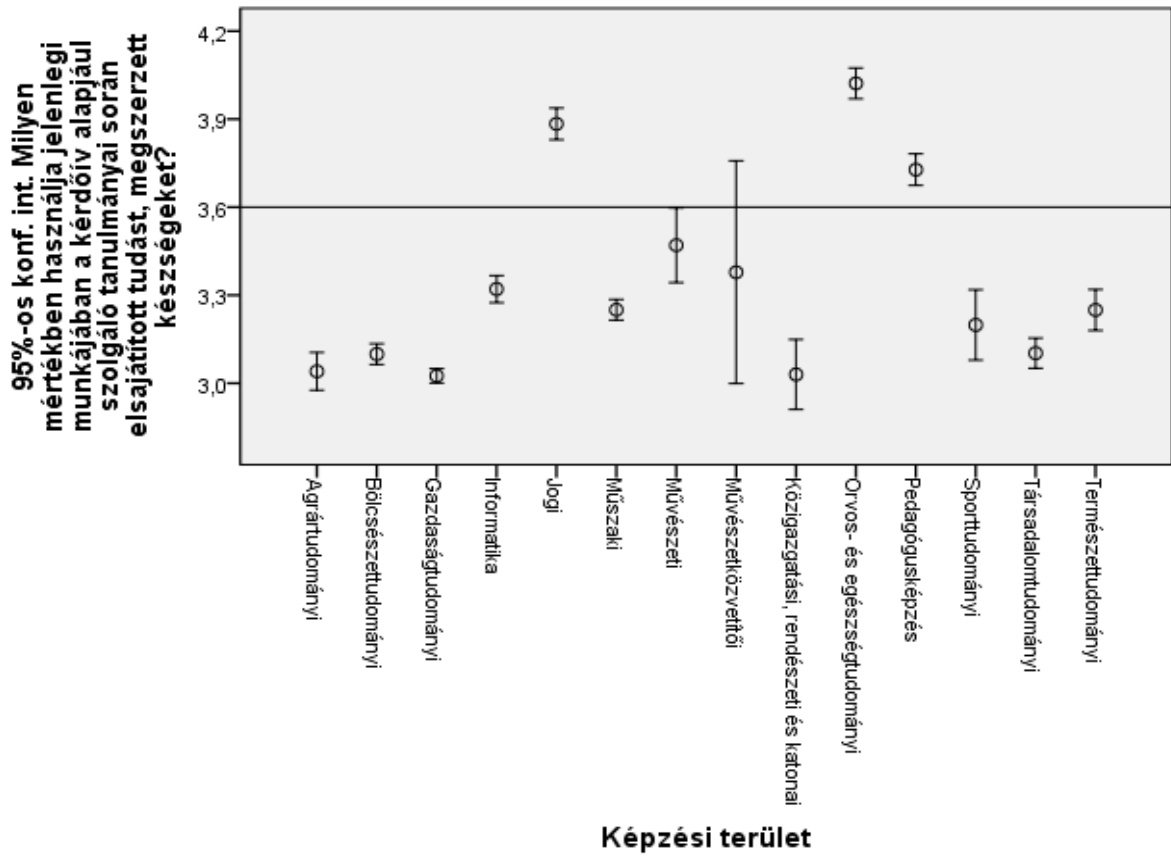
2. ábra. Álláskeresői idő szakterületenként (az adatok forrása: DPR 2011-2012)

3.3. Szakmai illeszkedés a frissdiplomások körében

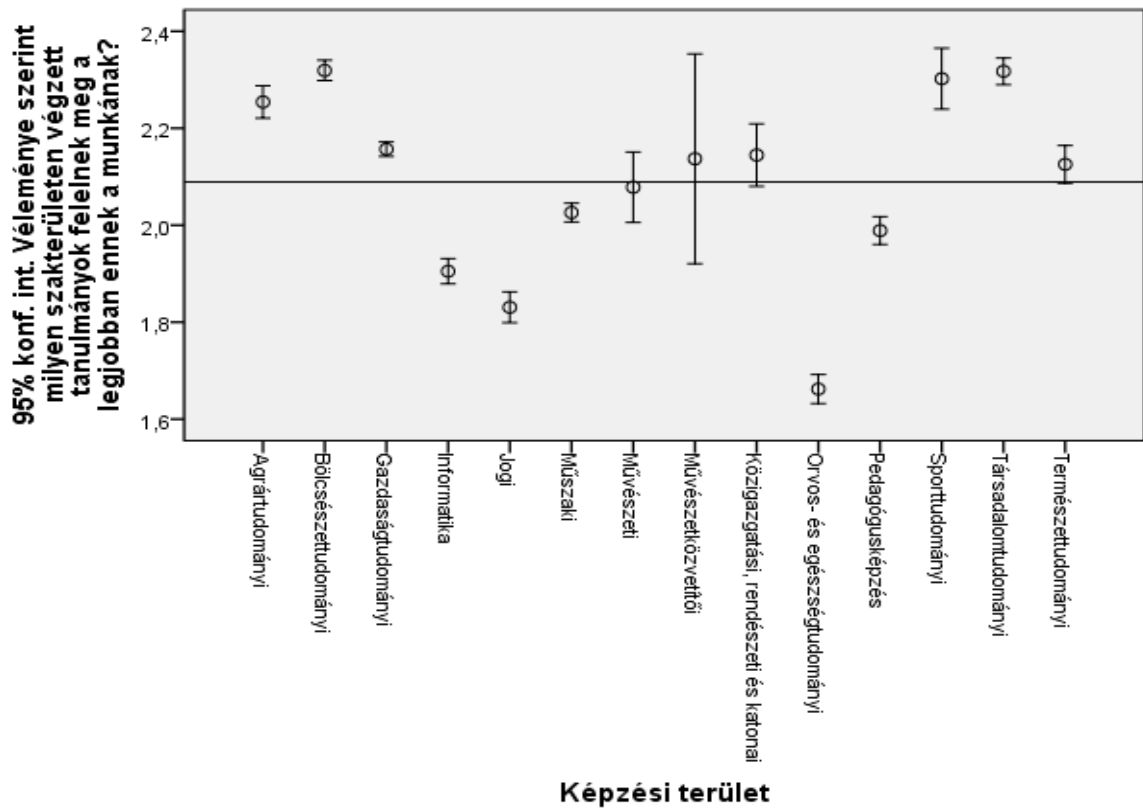
A szakmai illeszkedés vizsgálatára a kérdőív két kérdése is alkalmas. Egyfelől a megszerzett ismeretek hasznosíthatósága oldaláról, ami egyúttal a szakmai konvertálhatóságot is megmutatja, másfelől a munkakör által megkövetelt szakképzettségnek való megfelelés oldaláról, ami a helyettesíthetőség mérésére is alkalmas.

A 3. ábra a megszerzett ismeretek hasznosíthatóságát illusztrálja a minta átlagához (3,6) képest. Az átlaghoz képest jobban hasznosítják munkájuk során a képzésben megszerzett ismereteket a jogi, az orvos-és egészségtudományi, illetve a pedagógia területén végzettek. Az átlaghoz képest kevésbé hasznosíthatónak ítélik meg ezt a tudást az agrár, bölcsész, gazdasági, informatikai, jogi, közigazgatási és rendészeti, sporttudományi, társadalomtudományi, valamint a természettudományi végzettséggel rendelkezők. Ez az eredmény meglepőnek tűnik, de nem szabad meglepedezni egyrészt arról, hogy az átlag 3,6 (5 fokú skálán mérve), ami a középértéknél magasabb, valamint arról, hogy ez egyúttal azt is jelenti, hogy a megszerzett ismeretek jól konvertálhatók.

Az illeszkedés másik dimenziója, az elvárt szakképzettségnek való megfelelést tükrözi a 4. ábra. Az átlag 4 fokú skálán mérve 2,089, ahol az 1-es érték azt jelenti, hogy csak a saját szakterülettel tölthető be az adott munkakör, a 4-es pedig azt, hogy egészen más szakképzettséget igényelne.

3. ábra. A képzés során elsajátított ismeretek hasznosíthatósága (adatok forrása: DPR 2011-2012)

4. ábra. A munkakör által megkövetelt szakképzettséghez való illeszkedés szakterületenként (adatok forrása: DPR 2011-2012)

Az agrár, bölcsész, gazdaságtudományi, sporttudományi és társadalomtudományi képzési területen végzettek az átlagosnál kevésbé szoros illeszkedés jellemző. Az informatikai, jogi, műszaki, orvos- és egészségtudományi, pedagógus és természettudományi képzésből kilépők esetében szorosabb illeszkedés figyelhető meg.

4. Következtetések

A foglalkoztathatósági mutatók elemzése során a diszciplína szerepe jelentősnek bizonyult mind a szakirodalomban fellelhető források, mind az empirikus eredmények tanúsága szerint. A munkaerő-piaci sikerességre tehát úgy tűnik, hatással van az, hogy milyen tudományterületen szerzett diplomával lép ki a munkaerőpiacra a pályakezdő. Az összefüggés nyilvánvalóan nem ok-okozati, azt biztosan nem mondhatjuk, hogy azért, mert valaki például informatikusként végez, biztosan nagyon hamar el fog helyezkedni a szakmájában és nagyon magas fizetése lesz. Azt viszont kijelenthetjük, hogy szignifikáns különbségek vannak a képzési területek között. A legelőnyösebb helyzetben lévő frissdiplomások a nettó bérek, az elhelyezkedés gyorsasága és a szakmai illeszkedés tekintetében az informatikai és műszaki szakemberek. A jól konvertálható szakismeretek miatt kedvező a gazdagági végzetek helyzete mindamelllett, hogy keresetük is magasabb az átlagnál. Az orvos-és egészségtudományi végzettségűek – a bérek kivételével – a legjobb foglalkoztathatósági mutatókkal jellemezhetők. A legnehezebb helyzetben az agrár, bölcsész és a társadalomtudományi képzési területen diplomát szerzők vannak, akik nagy arányban kényszerülnek pályaelhagyásra.

A pályaválasztás előtt álló középiskolások gyakran teszik fel a kérdést, milyen szakra menjenek, amivel később el tudnak majd helyezkedni. A válasz nem egyszerű, hiszen nem lehet mindenkiől informatikus vagy mérnök, és a pedagógiai vagy bölcsész pályára készülők is többnyire tisztában vannak azzal, hogy szakmájukban nem feltétlenül számíthatnak kiugróan magas fizetésre. Arra sincs garancia, hogy ezek a különbségek 4-5 év múlva is ugyanilyenek lesznek, gondoljunk csak a pedagógusok, a rendőrök vagy az egészségügyben dolgozók béremelésére. Fontos viszont kiemelni azt, hogy a megszerzett ismereteket könnyen át kell, hogy tudják ültetni a gyakorlatba, és nyitottak legyenek a diplomát szerzők a későbbiekben a további tanulásra, hiszen napjaink tudásgazdasága megköveteli az ismeretek folyamatos bővítését, a naprakész tudást.

Irodalomjegyzék

- [1] Dajnoki Krisztina (2013): HR fejlesztés sajátosságai az esélyegyenlőségi emberi erőforrás menedzsmentben. A Virtuális IntézetKözép-Európa Kutatására Közleményei.5. Évf. 1. szám (No. 12. A-sorozat 4.) 103-108.
- [2] Kiss Zsuzsanna (2014): Job search time: the indicator of employability. Quest Journals, Journal of Research in Business and Management, Vol. II. No. 4. 1-9.
- [3] Nyüsti Szilvia (2013): Frissdiplomás összevont adatbázis 2011, 2012. Módszertani összefoglaló. Educatio Nonprofit Kft. Budapest
- [4] Polónyi István (2007): *Piac helyett adminisztráció?* Educatio 16. Évf. 2. sz., 271-284.
- [5] Purcell, R. – Beck, D. (2010): Popular education practice for youth and community development. Series: Empowering youth and community work practice. Learning Matters, Exeter, UK.
- [6] Robst, J. (2007): Education and job match: The relatedness of college major and work. Economics of Education Review. 26. (2007) 397-407.
- [7] Vámos Dóra (1989): A képzettség vására: közgazdasági szempontok az oktatásszervezésben. Akadémiai Kiadó, Budapest
- [8] Varga Júlia (2013): A pályakezdő diplomások munkaerő-piaci sikeressége 2011-ben. In: Frissdiplomások, 2011. Diplomás Pályakövetés. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 143-171.
- [9] Veroszta Zsuzsanna (2013): Frissdiplomások 2012. Kutatási zárótanulmány. Diplomás Pályakövetési rendszer országos kutatás, Educatio Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály. [Megtekintés: http://www.felvi.hu/pub_bin/dload/Frissdiplomasok_2012_zarotanulmany_es_modszertan/Frissdiplomasok_2012.pdf]
- [10] Szűcs Csaba – Zörög Zoltán (2013): Agrárdiplomások a munkaerőpiacon. Gazdálkodás, 57. Évf. 6. sz. 558-597.